

Beslutningsforslag nr. B 41. Fremsat den 19. november 2002 af Villy Søvnald (SF), Aage Frandsen (SF) og Holger K. Nielsen (SF)

Forslag til folketingsbeslutning

om åbenhed om og øget parlamentarisk indflydelse på våbeneksportpolitikken

Folketinget pålægger regeringen inden juni 2003 at etablere det nødvendige lovgrundlag for,

- at beslutninger om våbeneksportlicenser og våbenleverancer skal gøres tilgængelige for alle, når der er taget beslutning,
- at beslutning om våbeneksportlicenser og våbenleverancer altid skal gennemføres sådan, at Folketinget har mulighed for at påvirke våbeneksportpolitikken allerede i forberedelsesfasen og i de tilfælde, hvor eksporten kan få udenrigspolitiske konsekvenser, hvor modtagerlandets menneskerettighedssituation kan blive påvirket eller den lokale/regionale stabilitet kan blive forringet,

- at forbyde eksport af våben og våbenkomponenter, hvor disse kan forventes at bidrage til at forværre menneskerettighedssituationen eller have en destabiliserende virkning på det lokale/regionale område, handelen er rettet mod.

Endvidere pålægges regeringen at arbejde aktivt for, at de nordiske regeringer i samarbejde kan udforme en international konvention og et globalt regelsæt for våbenhandel, som kan sikre åbenhed om og regulering af eksport til konfliktområder eller lande, som bryder menneskerettigheder.

Bemærkninger til forslaget

Baggrunden for beslutningsforslaget er ønsket om at anerkende, at handel med våben og forsvarsmateriel aldrig bare er »normal« udenrigshandel, men altid er en del af et lands udenrigs- og sikkerhedspolitik. Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI) beregner i sin årsrapport for 2001, at alle verdens mere alvorlige væbnede konflikter i år 2001 – der er konflikter med mere end 100 personer døde – var såkaldte interne konflikter. Få af disse konflikter er dog opstået uden ydre påvirkning, og i de fleste tilfælde havde disse konflikter haft en klart destabiliserende virkning, også i nærområder. SIPRI beregner, at ud af 15 konflikter i 2001 havde de 11 bredt sig over grænserne til nabolandene og havde varet i over 8 år. I størstedelen af disse konflikter anvender nogle af de stridende parter guerillametoder, og ofte finansieres krigsførelsen med illegal handel af råvarer og narkotika, hvilket i sig selv har en destabiliserende virkning regionalt og internationalt.

Endvidere beregner SIPRI, at man i 2001 i verden anvendte ca. 839 mia. US \$ på militærudgifter, og at dette udgør ca. 2,6 pct. af verdens BNP. Fem lande i verden anvender cirka halvdelen af verdens militærudgifter. Efter terrorangrebet 11. september 2001 er det klart, at midlerne anvendt til militær oprustning er steget pga. USA's store satsninger på sin såkaldte krig mod terrorisme.

Der er sket en stor koncentration af våbenindustrien, som har ført til, at der er opstået et antal meget store internationale våbenindustrikomplekser. Denne udvikling kombineret med kommercialisering og privatisering i branchen har medført fundamentale ændringer i våbenindustrien i verden. Landenes legitime forsvarsinteresser over for ydre aggressioner er ikke længere det, som i første række styrer våbenproduktion og våbenhandel, hvorimod økonomiske interesser spiller en stadig større rolle.

Våbenteknologi bliver stadig mere avanceret og dermed dyrere. Udviklingen kræver større investeringer, og dermed er presset for produktions- og handels-samarbejde mellem flere lande stort. Som følge af konkurrencen på det globale marked for våben og for-

svarsmateriel samt de store investeringsomkostninger øges behovet for at eksportere. Få lande har mulighed for at være helt »selvforsynende« i spørgsmål om våbenteknologi; få kan holde produktionen i gang bare for deres eget lands behov.

Dette er sket inden for EU og gælder også de nordiske lande. EU har kraftigt øget såvel samarbejdet på udviklings- og forskningssiden i produktionen som koordinationen, hvad angår anskaffelser og eksport af våben og forsvarsmateriel. De nordiske lande, som er medlemmer af EU, er med i dette samarbejde, men samtidig har man også øget samarbejdet i denne branche på det nordiske plan. Forsvarsministrene fra Finland, Norge, Sverige og Danmark godkendte i sommeren 2001 en aftale om forsvarsproduktionssamarbejde, som nu er kommet til ratifikation i de nordiske parlamenter.

Våbeneksport og handel med forsvarsmateriel har altid udenrigspolitiske følger såvel globalt som lokalt. Det handler om stabiliteten regionalt og internationalt, om menneskerettighedssituationen, om konfliktforebyggende arbejde og om bæredygtig udvikling. De ressourcer, som anvendes til oprustning, trækkes fra et lands øvrige udvikling, dvs. fra investeringer, som kunne være gennemført til miljøbeskyttelse, til bæredygtig udvikling af naturressourcer, til uddannelse, til fattigdomsbekæmpelse osv.

Øget internationalt samarbejde inden for våbenteknologibranchen og øget eksport af våben og forsvarsmateriel bør derfor følges op af udbygning af et fælles regelværk og normer for kontrol af våbeneksporten. Åbenhed (transparens) i forberedelse af våbeneksportsager og f.eks. parlamenternes muligheder for at påvirke beslutninger er yderst vigtig i spørgsmål om våbeneksportkontrol og regulering både nationalt og internationalt.

De nordiske lande, som har eget militær, har deres egen nationale våbeneksportlovgivning. Heraf fremgår principperne for, hvorledes virksomheder kan få licens til eksport af våben og forsvarsmateriel fra de respektive lande. De nordiske lande har i princippet hidtil været fortalere for en linje, der er meget restrikt-

tiv. De nordiske lande har også stået for en linje, hvor f.eks. iagttagelse af modtagerlandets menneskerettighedssituation og våbeneksport til lande i krig har haft stor bevågenhed. Trods dette findes der en række forskelle i landenes våbeneksportlovgivning, forskelle, der bl.a. vedrører åbenhed i sagsbehandlingen, spørgsmålet om parlamentets muligheder for at påvirke de enkelte licensbeslutninger på forhånd, i hvilken grad licensbeslutninger følges op med et anvendelsescertifikat, i spørgsmål om, hvordan man forholder sig til eksportvåben, som kan anvendes både til civilt og militært brug, og endelig, hvordan man behandler eksport af komponenter og knowhow samt handel med våbenlicenser.

Hvis man vil følge en restriktiv linje, hvor man vurderer modtagerlandets situation, regionens stabilitet

og f.eks. menneskerettighedssituationen, er spørgsmålet om transparens og mulighed for åben kritisk debat yderst vigtig. I Sverige har man sikret parlamentarisk indsigt ved, at sager om våbeneksport på forhånd behandles i en komité med parlamentarisk repræsentation. Dette giver i princippet parlamentet en mulighed for at påvirke regeringens våbeneksportpolitik. I Finland er man gået skridtet videre. Alle eksportbeslutninger er således offentlige, og borgerne kan efter ønske få dokumenter om, f.eks. hvilke lande der ansøges om eksportlicenser til. Dette muliggør, at forskere og organisationer også kan deltage i debatten om våbeneksportpolitikken, ikke bare om principielle retningslinjer, men om, hvordan den udøves i virkeligheden.

Skriftlig fremsættelse

Villy Søvnald (SF):

Som ordfører for forslagsstillerne tillader jeg mig herved at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om åbenhed om og øget parlamentarisk indflydelse på våbeneksportpolitikken.

(Beslutningsforslag nr. B 41).

Jeg henviser i øvrigt til de bemærkninger, der ledsager forslaget, og anbefaler det til Tingets velvillige behandling.